

Foto: Katrien Vandeveld.

Winnaars wedstrijd

'Red de haai'

Hoe je het ook draait of keert, sinds de film *Jaws* worstelen haaien met een slecht imago. Wie herkent het spanningsopbouwende melodietje "dun-dun-dun-..." niet als de laatste levensmomenten van de onder water gefilmde zwemmer. Een gil, drie keer kopje onder en dan de finale, dodelijke duik met een plas bloed als getuige van de vergankelijkheid als visservoer. Het in ons geheugen gegrift kenmerk van de grote witte haai. Maar klopt dit beeld?

Althans volgens de mensen van de Sea First Foundation vzw (SFF) verdient de haai deze reputatie niet. Je loopt immers acht keer meer kans getroffen te worden door de bliksem dan om gebeten te worden door een haai. Als roofdieren aan de top van de voedselketen regelen deze vissen de aantallen van de soorten onder hen. Ze houden door het verwijderen van oude en zieke dieren de populaties van hun prooien gezond en de riffen vrij van parasieten en ziekten. Ze

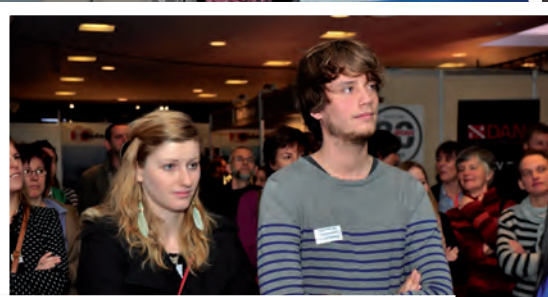
zijn dus essentieel voor het ecosysteem in de zee. De haaien zelf worden door hun trage groei en beperkte voortplanting in evenwicht met hun milieu gehouden. Dit zelfregulerend systeem maakt hen echter extra gevoelig voor overbevissing.

Haaien worden hoofdzakelijk gevangen voor hun vinnen, die als delicatessen worden gegeten in Azië. Haaienvinnensoep wordt al eeuwen aanzien als een keizerlijk gerecht. De laatste decennia echter

is dankzij een hogere welvaart binnen de Chinese middenklasse haaienvinnensoep gecommmercialiseerd als een status- en welvaartssymbool. Het uiterst lucratieve karakter van deze industrie werkt de extreme overbevissing van meer dan 100 miljoen haaien per jaar in de hand. Wetenschappers schatten dat hierdoor bijna de helft van alle (500) haaiensoorten met uitsterven worden bedreigd. Om het ruim van de vissersboot maximaal te kunnen vullen met kostbare vinnen,

Foto: Jan Wouters

Foto's (3): Ivo Matder.

Linksboven: Dos Winkel en Katrien Vandevelde kondigden in Hippo-campus van mei/juni 2012 (Hippo 239) de start van het haaienproject aan.

Midden: Het wedstrijdteam 'Shark Project' verzamelde de meeste handtekeningen en organiseerde een reeks van doeltreffende activiteiten. Enkele van hun realisaties werden door Shark Alliance gebruikt in hun campagne om 'finning' in de EU te verbieden.

Linksonder: Het 'Stop Finning' team ondernam activiteiten waarmee ze actieve wetsvoorstellen omtrent overbevissing en een verbod op 'finning' in Europa steunden.

Rechts: Katrien Vandevelde riep de twee overblijvende teams op het podium. Welk team zou de hoofdprijs krijgen?

gooien sommige vissers na het afsnijden van de vinnen, de heel vaak nog levende haaien terug in zee. Het dier gaat hierdoor een erg pijnlijke en langzame dood tegemoet. De vinnen van een haai bedragen samen slechts 2-4% van het lichaamsgewicht wat deze praktijk ('finning' genaamd), niet alleen gruwelijk (beestachtig?) maar ook uitermate verspillend maakt.

Officieel is 'finning' in Europa al verboden sinds 2003. Maar tot vorig jaar zaten er achterpoortjes in de wetgeving. Zo was het legaal om de vinnen van haaien op zee van de lichamen af te snijden en de vinnen en karkassen daarna in verschillende havens te verkopen. Controle (of er wel voldoende karkassen aan boord waren in verhouding met de hoeveelheid vinnen, of de vissers de vangstquota niet overschreden en of er geen beschermde haaiensoorten gevangen werden) was hierdoor onmogelijk. Dat had als resultaat dat sommige landen in de EU, zoals Spanje en Portugal, 'finning' bleven toepassen!

Op 22 november 2012 werd het ontvinnen van haaien op zee door EU-visserijen en in EU-watervallen zonder uitzondering verboden. 'Finning' is dus, wat de EU betreft althans, eindelijk verleden tijd. Deze maatregel is echter zeker niet voldoende om de overgebleven haaienpopulaties in de Europese

watervallen te redden. Het vormt slechts een eerste basis die moet worden aangevuld met extra bescherming, zoals visquota volgens wetenschappelijk advies, een visverbod op bedreigde haaiensoorten en een identificatie van de paaigronden, om te kunnen evolueren naar een duurzame haaienvisserij.

Ook in België bestaat er al tientallen jaren een actieve haaienvisserij. Deze was in het verleden voornamelijk gericht op het vangen van doornhaai, haringhaai en gevleete hondshaai. Het vlees van de doornhaai en haringhaai werden gebruikt om die van de slinkende kabeljauw te vervangen en 'squalen' uit hun levers werd gebruikt in make-up en vaccins. In 2010 werd de commerciële vangst van de doornhaai en haringhaai in de Europese Unie verboden omdat de soorten kritisch bedreigd worden met uitsterven.

Daarnaast blijken Belgische vissers ook niet ongevoelig voor de hoge marktwaarde van haaienvinnen van grotere haaiensoorten. Deze worden gevangen als bijvangst en moeten zo mogelijk levend worden teruggeworpen, maar misbruiken van 'finning' werden reeds gerapporteerd.

Omdat België slechts een kleine kuststrook bezit, lijkt wat er in de zeeën gebeurt vaak onbelangrijk en niet echt op ons van toepassing. Niets is echter minder waar. Over-

bevissing, vervuiling van de zee, vreemde stoffen (plastic, zware metalen, enz.) in de vis die we eten, ... zijn wel degelijk problemen waar onze jeugd onvermijdelijk mee te maken heeft, of zal krijgen. Als we ons al niet veel bekommeren om de zee, dan is het probleem van de haaien zeker een ver van mijn bed show. Daarom werd het SFF-Haaienproject opgestart. Aan dit project was een wedstrijd voor jongeren verbonden, welke aangekondigd werd in Hippo-campus van mei/juni 2012 (Hippo 239).

De opdracht bestond uit het ontwerpen en uitvoeren van een eigen project met eigen middelen waardoor de naaste omgeving bewust werd gemaakt van de overbevissing van haaien. Om de jongeren te motiveren werden er tal van prijzen voorzien, met als hoofdprijs een begeleide natuurreis naar Florida waarbij de winnaars dolfinnen, zeekoeien, zeeschildpadden en haaien in hun natuurlijk element zouden observeren. Hoewel de wedstrijd zich richtte tot jongeren, werden ook de leerkrachten aangemoedigd om de bescherming van haaien in hun lessen te integreren. Daarnaast verzorgden docenten van Sea First ook lessen over de situatie van haaien in 15 verschillende middelbare scholen van Vlaanderen. Op 16 maart 2013 werden de winnaars bekend gemaakt op de jaarlijkse Belgische

Duiksportbeurs te Antwerpen. Eén voor één werden de beste projecten voorgesteld en de winnaars letterlijk op een verhoog geplaatst. Alle wedstrijdteams organiseerden de afgelopen maanden activiteiten zoals infonamiddagen op school, filmavonden of lezingen, quizen over haaien en 'flashmobs' met een boodschap. Sommige teams ontwikkelden ook informatieve websites, gaven les over haaien aan jongerejaars leerlingen of namen deel aan campagnes van organisaties die zich inzetten voor een betere bescherming van haaien.

Als ik de prestaties van de teams bekijk, dan sta ik vol verwondering over de inzet van deze jongeren. Begin er maar aan, zonder voorkennis, zonder specifieke opleiding en zonder startbudget een sensibiliseringscampagne opzetten en dat met vuur en passie uitvoeren. En ieder vanuit een andere insteek. Ik vind het dan ook een beetje sneu dat er een wedstrijd van gemaakt is. Ik zou ze graag allemaal naar Florida sturen, maar dat is financieel niet haalbaar. De 'verliezende' teams werden beloond met prijzen, zoals dvd's, boeken over haaien, toegangstickets voor aquaria, snorkelsets, duikinitiaties en duikopleidingen.

de prijsuitreiking

Tijdens de finale prijsuitreiking is de spanning te snijden als de overgebleven twee teams naar voren geroepen worden. Het

Meer info:
www.seafirst.be
www.reddehaai.be

werk dat deze jongeren verzet hebben, getuigt van inspiratie, inzet en durf. Ik maak de bedenking dat hier een typisch Belgisch compromis – "laat de twee teams vertrekken" – op zijn plaats is. En ja, de spannende gelijkstand van de twee beste teams leidt tot de beslissing om aan beide teams de hoofdprijs toe te kennen. Terecht! Als vroegere lesgever van Loïc Van Doorn voel ik me extra fier. Samen met zijn vriendin Evelien vormde hij het Antwerpse 'Shark Project' team. Het is de betrachting van elke jeugdduikinstruuteur om zijn jeugdduikers respect voor de natuur bij te brengen. Als dan jaren later je jeugdduiker een prijs voor natuurbehoud ontvangt, dan kan je met recht en reden fier zijn. Ik beschouw deze jongeren die vandaag op het podium stonden en die heel binnenkort het toekomstig wereldbeeld zullen bepa-

Boven: Prachtige prijzen werden er geschenken, zoals snorkelsets, duikinitiaties en duikopleidingen (met dank aan Mares en Time To Dive).

Onder: Beide winnende teams kregen de hoofdprijs: een begeleide natuurreis in Florida (met dank aan de Nationale Loterij die de wedstrijd - als dienst aan de gemeenschap - financieel steunde). Beide teams mogen daar een haai 'taggen' dankzij de sponsoring van DiveWise en WorldWide Dive and Sail.

len, allemaal als winnaars. Ik hoop dat ze eenmaal volwassen hetzelfde enthousiasme zullen opbrengen voor de bescherming van onze natuur. Het SFF heeft in ieder geval de aanzet gegeven. ■

PATRICK VAN HOESERLANDE

Filmstrips: De wedstrijdteams organiseerden infonamiddagen op school, filmavonden of lezingen, quizen over haaien, informatieve websites, gaven les over haaien aan jongerejaars leerlingen of namen deel aan campagnes, verzamelden handtekeningen, enz.

Foto's: van de diverse wedstrijdteams - SFF.